

1923 NOVEMBER 15.

ERDÉSZETI LAPOK

LXII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

11. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj félévre 1200 korona

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok (alap. kamat vagy tagdíj) és az időnkint közzétett pótdíj fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapesten, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet

A lap irányával nem ellentéző hirdetések mérsékelt díjért közölhetők.

(Telefon: 37—22.)

Meghívó

az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésére.

Az Országos Erdészeti Egyesület f. évi rendes közgyűlését szerdán, december hó 19-én d. u. 5 órakor Budapesten saját helyiségében (V., Alkotmány-utca 6. sz.) tartja meg a következő tárgysorozattal:

1. Jelentés a legutóbbi közgyűlés óta kifejtett egyesületi tevékenységről.

2. Elnök, két alelnök, 19 választmányi tag (15 négy évre, 2 három évre, 1 két évre, 1 egy évre) és a számadásvizsgáló bizottság választása.

A választmányból kilépnek, de újra választhatók: Andrássy Sándor gróf, Bodor Gyula, Csupor István, Eránosz Antal János, Fogassy Gyula, Karsai Károly, Kiss Ferenc, Kovács Gábor, Krippel Móric, Muzsnay Géza, Rimler Pál, Szabó József, Térfi Béla, Ulreich Gyula, Wellibil Károly.

További 3 hely elhalálozás, 1 hely lemondás következtében üresedett meg.

3. Az 1922. évi zárszámadás és az 1924. évi költségvetés előterjesztése.

4. Jelentés a Deák Ferenc alapítvány kamataiból kiírt pályázatokról.

5. Indítvány a jövő évi közgyűlés helyére és tanácskozási tárgyaira nézve.

6. Egyéb indítványok. (Ilyenek az alapszabályok szerint a közgyűlést megelőző napig a titkári hivatalnak bejelentendők.)

Van szerencsénk az egyesület t. tagjait felkérni, hogy a közgyűlésen minél számosabban vegyenek részt.

Az elnökség.

Gondoskodás fog történni, hogy a közgyűlés után együtt vacsorázni kívánó tagoknak a közelben fentartott hely álljon rendelkezésre, mely a közgyűlésen fog közöltetni.

Az erdészeti igazgatás ujjászervezése.

Írta: Enyedi János.

Az erdészeti igazgatásról szóló törvény miként való végrehajtásától függ, hogy az új állapot fog-e javulást hozni, vagy nem; hogy csak átszervezéshez, vagy ujjászervezéshez fog-e az végeredményében vezetni. Célszerűnek gondolnám, ha a végrehajtási intézkedések tervezete megbeszélés és vita tárgyává tétetnék, mert ennek gyakorlati szempontból nagy kihatása lehetne.

A hatásköri, ügyviteli, iratkezelési utasításokat kimerítő részletességgel kell elkészíteni, mert csak így lehet az egyöntetűséget és a célszerű egyszerűsítéseket biztosítani.

Meg kell állapítani a munkaköröket és az ezekkel járó felelősséget is. A munkakörök az általános igazgatási, a gazdasági, műszaki (ipari) és kereskedelmi (értékesítési) osztályokra tagozódhatnak; ezeken kívül a statisztikai munkakör (bérek, árak, készletek stb. nyilvántartása és kalkuláció) is

külön ellátást igényel. Ezeknek a kérdéseknek a részletes tárgyalásába jelenleg nem bocsátkozhatom, mivel most csak annak a fontosságát kívánom kiemelni, hogy az „erdőigazgatóság mellé rendelt számvevőség“ milyen módon szervezték meg.

1. Személyi tekintetben a kérdést eldönti az 1883. évi I. t.-c. 17. §-a. E szerint „erdő- és bányaszámvevőségi tisztviselő csak az lehet, aki a selmeci akadémiát végezte s az ott előírt vizsgálatokat letette“.

Természetesen a változott körülmények folytán a törvény helyes értelmezése csak az lehet, hogy az erdészeti számvevőség tisztviselőjétől erdészeti főiskolai képzettséget kell kívánni. Ezért megismétlem az Erdészeti Lapok 1922. évi október havi füzetében előadott azt a javaslatomat, hogy az erdészeti főiskolán a számvitelre és könyvelésre vonatkozó ismereteket nagyobb terjedelemben és az erdészeti példák tömegének ismertetésével kell előadni.

2. Dologi tekintetben idéznem kell az állami számvitelről szóló 1897. évi XX. t.-c. végrehajtásáról kiadott utasítás 220. §-át. E szerint „minden pénztár és anyagkezelő hivatal részére, valamint azon állami közegek részére, kiknek tulajdonképeni hivatásához az államvagyon kezelése nem tartozik ugyan, de akik tényleg állami pénzek vagy egyéb értékek kezelésével megbíznak (ezen meghatározás alá tartoznak a posta- és távirdahivatalok, valamint a vasuti és gyári pénz- és anyagkezelő hivatalok is), az illetékes minisztérium az 1897. évi XX. törvénycikkben és jelen végrehajtási utasításban foglalt elvek szem előtt tartásával, és tekintettel a kezelés tárgyát képező pénzek, értékek, anyagok stb. természetére, az állami számvevőszék előzetes hozzájárulásával (tv. 142. §.) *részletes szolgálati utasítást* bocsát ki. Az ezidőszerint érvényben levő pénz- és anyagkezelési utasítások ugyanilyen értelemben revízió alá veendő“.

Az erdészet a szóban levő részletes utasítással még adós. Kétségtelen pedig, hogy az erdészeti közigazgatás is csak akkor működhetik kifogástalanul, ha ezen utasítást mielőbb elkészíti.

3. Ezen utasításban új irányelveket kell megszabnunk úgy az anyag-, mint a pénz kezelésére, illetve számadására, könyvelésére nézve.

Magam is állítom, hogy úgy az anyag, mint a pénz elszámolása eddig is teljesen kifogástalan volt a becsületes kezelés és a pontosság szempontjából, de vannak olyan számadási rendszerek, amelyek éppen olyan megbízhatók, mint az ugynevezett kincstári könyvelési rendszer, de mégis határozottan előnyösebbek ennél. Ezek a számlaszerű elszámolási rendszerek és pedig az egyszerű és a kettős könyvvitel.

A célszerű számviteli rendszerek kijelölése és alkalmazása azért érdeklí az erdészetet, mert az ügyek legnagyobb része elszámolásokkal és kiszámításokkal kapcsolatos és az ilyen ügyekben az állami számviteli utasítás értelmében a számvetőség látja el a közigazgatási segédszolgálatot. Ez eddig különösen az elintézés gyorsasága szempontjából nem volt teljesen kielégítő, de nem a személyzet hibája, hanem a rendszer miatt. Ha tehát ezen javítani akarunk, akkor a múlt eljárásával szakítanunk kell és egész új irányokra, új rendszerre van szükségünk. A kisebbmértvű módosításokkal nem érhetünk célt.

A következő pontokban kívánom megismertetni és megindokolni az anyag- és értékszámlásoknak szerintem gyakorlatibb rendszerét.

4. A kincstári erdészet az anyagot az anyagszámadást is képező anyagnaplóban tartja nyilván. Ennek berendezése, ha alakilag nem is, de lényegében megfelel az egyszerű és pedig az ugynevezett amerikai könyvviteli rendszernek a nélkül azonban, hogy ennek előnyét is érvényre juttatná.

Az erdőszámvetőség eddig anyagfőkönyvet nem vezetett. Az állami számvitelről szóló utasítás 212. §-ának 14. pontja erre nézve a következő rendelkezést írja elő: „Az anyagszámadások rendszerint nem könyvelendők, amennyiben azonban olyan számadási ágaknál, melyeket több hivatal stb. kezel, az anyagkezelés egész forgalmának és összeredményének bármily időpontban kimutatására szükség van, a részletes utasítások értelmében anyagfőkönyvek rendezendők be“.

Nem szorul bizonyításra, hogy ilyen anyagfőkönyvek

vezetésére nemcsak a közigazgatási számvevőségi segédszolgálat érdekében, hanem a helyes ellenőrzés szempontjából is szükség van.

Kifogástalan szervezés mellett elképzelhetetlen, hogy az igazgatási központ ne tudja megállapítani, hogy melyik erdőhivatalnál mennyi árukészlet áll rendelkezésre. De szükségesnek tartom az anyagfőkönyv vezetését azért is, hogy az erdőgazdasági üzem nyilvántartási adatait ezzel ellenőrizni lehessen.

Az anyagfőkönyv vezetése természetesen többletmunkát jelent a számvevőségre; de ezzel szemben csökkenthető az eddigi munkamennyiség az anyagszámadások megvizsgálásával járó munkálatokkal, mert anyagszámadások nem szükségesek, tehát azok vizsgálatáról sem lehet szó. Az anyagszámadások mellőzhetésének magyarázata a következő egyenlet:

$$\text{Maradvány} + \text{bevétel} = \text{Kiadás} + \text{készlet, vagyis} \\ \text{Tartozik} = \text{Követel.}$$

A maradványt, a bevételt és a kiadást az anyagfőkönyv adatai szolgáltatják; a készletet pedig *lettározás* útján kell megállapítani.

Ha a lettározott, tényleges készlet adatait behelyettesítjük a fenti egyenletbe és ha a tartozik oldal összege egyezik a „követel“ összeggel, akkor a számadás helyes; ha nem egyezik, akkor vagy hiány, vagy többlet mutatkozik és ennek okát kell kutatni.

Ilyen rendszer mellett a számadási év végén azonnal meg kell a zárlat alkalmából állapítani, hogy valamely erdőhivatal (eddigi erdőgondnokság) vagy raktár anyagkezelése számviteli szempontból kifogástalan volt-e? A hiba, vagy a hűtlen kezelés azonnal kiderül és a megfelelő intézkedés azonnal megtehető.

Ennek a rendszernek a gyakorlati előnye az, hogy a számadóknak nem kell külön anyagszámadást készíteniök, hanem csak raktárkönyvet, vagy árukönyvet vezetnek; ezt a kereskedelmi életben „scontró“ könyvnek nevezik.

Az eddigi rendszer szerint az anyagszámadások vizsgálata évek hosszú sorára terjedt, sőt az állami számviteli utasítás is úgy rendelkezik, hogy a számadók felelősségét három évben állapítja meg. „A számadók, ha rendes időben beadott számadásaikra három év lefolyta alatt észrevétel nem közöltetett, sem felvilágosítással, sem kártérítéssel többé nem tartoznak.“

A számadási év végén való kötelező leltározásnak, a tényleges állapot felvételének előnyét nem tudom eléggé hangsúlyozni. Ebből tisztán lehet látni.

A számadási év végén most is megállapítjuk a maradványt, mint készletet, de nem tudjuk, hogy a számadási maradvány megfelel-e a valóságnak, vagy nem? Ha hiba fordul elő, ez éveken át huzódik az anyagszámadásokon.

A pénznél, amely szintén olyan, mint az anyag, nem elégünk meg ma sem a maradvány könyvileges megállapításával, hanem a pénztári készletet megolvassuk, leltározzuk és így győződünk meg a kezelés helyességéről. Ha ezt a rendszert helyesnek fogadjuk el a pénznél, akkor a mostani viszonyok között még értékesebb anyagkészletnél, árunál még fokozottabban indokolt a leltári számbavétel.

Ha tehát a kereskedelmi életben szokásos anyagkezelés és a kincstárnál követett eljárás mérlegét elkészítjük, azt hiszem, hogy az előny a két rendszer között nem lehet vitás.

5. A pénzelszámolásról, illetve az értékönnyvelésről általában azt tartják, hogy ahány ház, annyi szokás. De ez inkább csak az alakiságra vonatkozik, mert lényeg szerint az összes értékelszámolásokat három rendszerbe lehet foglalni: a kincstári, az egyszerű és kettős könyvviteli rendszer valamelyikébe.

Az egyszerű könyvvitel, mint az előző pontban is láttuk, kiválóan alkalmas a mennyiségek elszámolására, de az érték szerinti elszámoláshoz az erdészetnél nem ajánlhatom, mert csak kisebb igényeknek felelhet meg; nem nyújtja azt a tájékoztatást, amelyre szükségünk van.

A kincstári könyvelési rendszerről ugyanezt állithatom. Ennél csak a pénzügyi tekintetek domborodnak ki, a készpénz kiadása nélkül felmerülő vagyonsváltásokat ellenben elhanyagolja.

Az előírásoknak a foganatosításokkal, a kiadásoknak a bevételekkel való szembeállítására, ugyyszintén az eredményeknek a költségelőirányzattal szemben levezetett mérlege mind-mind csak számtechnikai munka, mely csak pénzügyi, számművelési birálatra tarthat igényt. Bennünket erdészeket pedig elsősorban nem ez a szempont érdekel, hanem az, hogy az az erdész, akinek ugyszólván minden tevékenysége pénzkiadással vagy bevétellel kapcsolatos, növelte-e a rábizott vagyon értékét, vagy csökkentette azt?

A legújabb erdőgazdasági üzemrendezési utasítás szerint „a vágásforduló nagyságára elsősorban a gazdaság célja van befolyással. Ez a cél a szálerdőben a legtöbb esetben az ország faszükségletének leginkább megfelelő választékoknak gazdaságos termesztése s ezzel lehetően magas, okszerű erdőjövedelem elérése. Vagyis a gazdaság a benne rejlő tőkék kielégítő kamatoztatása mellett nyújtson megfelelő magas tiszta jövedelmet“.

Olyan könyvelésre van tehát szükségünk, amelynek alapján meg lehessen bírálni, hogy az üzemtervekben kitűzött célt mennyire értük el.

Ugyancsak az üzemrendezési utasítás értelmében a tíz évenként végzendő üzemátvizsgálás alkalmával a gazdasági könyvek alapján össze kell állítani és ki kell mutatni a gazdaság pénzügyi eredményeit is. A nyilvántartások mintái ezen utasításban olyan egyszerű alakban vannak megállapítva, hogy a lefolyt évtized üzemének eredményeit már a nyilvántartások lezárásával ki lehet mutatni. A pénzügyi eredményeket is ezzel összhangban olyan könyveléssel kell vezetni, hogy a végeredményt is meg lehessen állapítani egyszerű összegezéssel. Mert lehetetlen, hogy a könyvelési rendszer fogyatékosága miatt a pénzügyi eredmények összeállítása olyan sok munkát okozzon, mint talán az egész gazdasági terv megszerkesztése.

Ezekkel, azt hiszem, bebizonyítottam, hogy az erdészeti számvitel és könyvelés rendszerének célszerű megállapítása nem annyira számvevősségi, mint inkább erdészeti szempontból fontos.

Tisztázni kell azt a kérdést, hogy a pénzügyi eredmények, illetve a tiszta jövedelem alatt mit kell érteni, hogy az üzem-
átvizsgálási munkálatokban a helyes adatokat tüntes-
sük fel.

A kincstári könyvelési rendszer szerint a nyers jövedelem az összes bevétel; ha ebből levonjuk a kiadások összegét, meg-
kapjuk a tiszta jövedelmet. Ez a szám azonban nem adja a helyes pénzügyi eredményt, mert az egyes kiadási tételek hasznosságát (produktivitását) figyelmen kívül hagyja. Már pedig nem lehet kétséges, hogy a termelési és szállítási költsé-
gek, az erdőmivelési kiadások, anyagok és termények vásár-
lása, az erdő feltárására, utak és más szállítási berendezések létesítésére, üzemi és üzleti épületekre fordított kiadások a tiszta jövedelem szempontjából egészen más elbírálás alá esnek, mint pl. a személyi járandóságok, vagy a közterhek stb.

A termelési és szállítási költségek a pénzkészletet csökkentik ugyan, de a vagyon értékét nem, mert amennyit kiadtam, annyival emeltem a kitermelt anyag (az áru) értékét; az erdő-
mivelési kiadások az erdő faállományának értékét növelik, tehát a készpénzkiadással szemben áll a birtok értékének emelkedése.

Szóval mindazokat a kiadásokat, melyek a vagyoni állap-
potot nem rontják, hanem csak azt idézik elő, hogy egyik aktív vagyონrész más aktív vagyónrészé alakul át, sőt esetleg ma-
gát a tőkét is növeli: ezeket a kiadásokat a tiszta jövedelem kiszámításánál egész más elbírálás alá kell venni, mint a va-
gyoni állapotot csökkentő kiadásokat.

Ehhez a bírálatához van szükségünk a kettős könyvvitelre, mely a nyereség- és veszteségszámlán dönti el a helyes eredményt. Ebből nemcsak azt lehet megállapítani, hogy mennyi volt a nyereség, vagy a veszteség, hanem azt is, hogy milyen vagyónrészeknél, milyen üzletágakban jelentkezik az és milyen mértékben?

A helyes könyvelés tehát éppen olyan, mint a térkép; elve-
zet bennünket a bírálat útján a gazdasági, üzemi, értékesítési, kereskedelmi területeken végzett tevékenységek csuespontjáig, az *eredmények* magaslatáig, ahonnan tisztán láthatjuk a már

megtett utat és megállapíthatjuk jövőbeni működésünk helyes irányát.

A kinestári könyvelési rendszer a díjmentesen kiadott illetményeket, illetve azok értékét nem számolja el a pénzszámadásában, pedig az a következtetés, az eredmény szempontjából igen fontos. Ha az uradalom a rezsifogatok eltartásához szükséges szénát maga szolgáltatja, nem elég ezt anyagszámadásilag kiadásolni, hanem értékében is könyvelni kell, hogy meg lehessen állapítani a fogatok tényleges költségét, mert a teljesített munka béregységét is csak így lehet pontosan kiszámítani. Tehát szükséges a rezsifogatok számlájának megterhelése a mellékhaszonvételek számlájának követelésével szemben.

A kettős könyvvitel a nyereség- és veszteségszámlán kívül minden számadási év végén köteles *mérleget* is készíteni, melyben a vagyoni állapot képét tünteti fel. Nem a bevétel és kiadásból levezetett tiszta jövedelmet, hanem az évi munkálkodás eredményét: a nyereséget vagy a veszteséget mutatja a mérleg és azt, hogy milyen értéket képvisel a vagyunk és milyen teher áll ezzel szemben. A mérleg megmutatja a gazdálkodás irányának helyességét is. Például ha nagy taroló vágásokat eszközlünk és ezen helytelen gazdasági szendszer miatt a felújítás sikertelen marad: akkor az áru vagyoneértéke emelkedhetik ugyan, de az élő faállomány értéke a mérlegben csökkenni fog. Ugyanez a jelenség mutatkozik akkor is, ha nagyobb tömeget használunk ki, mint amennyi az évi növedék, vagyis ha a használat a faállományban rejlő tőkét csökkentti. A birtok ilyen értékesökkenése jelentkezik a mérlegben akkor is, ha az értékesebb szálerdőgazdaságról a csekélyebb értékű sarjerdőgazdaságra térünk át.

A gazdasági rendszer birálatára tehát csak az olyan könyvelés alkalmas, amelyik évről-évre mérleget készít.

Ha az üzemterv összeállításakor meglevő vagyoni állapotot összehasonlítjuk tíz év múlva az üzem átvizsgálásakor talált vagyoni állapottal, akkor igenis meg tudunk felelni arra a kérdésre, hogy az elmúlt tíz évi gazdálkodás milyen pénzügyi eredménnyel végződött. Ennélfogva az üzemtervi

utasítás is a pénzügyi eredmények kimutatása szempontjából csak akkor hajtható végre sikeresen, ha a pénzügyi nyilvántartás és elszámolás a kettős könyvviteli rendszer szerint történik.

6. Az 1922/23. évi állami költségvetés az állami erdőgazdasági birtokokat és az államerdészeti igazgatást egymástól elkülönítve tárgyalja. A fentebb előadottak természetesen főképen az állami üzemek keretében tárgyalt állami erdőgazdasági birtokokat kezelő erdőigazgatóságokra vonatkoznak. A pénz- és anyagkezelést nem teljesítő erdőigazgatóságoknál a kincstári könyvelési rendszer is megfelelne ugyan, de itt is előnyösebb a számlarendszer szerint való könyvelés azért, mert akkor az egyes erdőhivatalok kiadása és bevétele külön számlán tartható nyilván és így az összehasonlításra, a bírálatra alkalmasabb.

Megjegyzem, hogy az erdőigazgatóságok a személyes járandóságokat eddig is személyi számlákon számolták el a személyi járandóságok számfejtőkönyvében. Ugyszintén a hasznobérek nyilvántartása is számlákon történt a hasznobéri könyvben.

7. Az erdőgazdaság kezelésével járó tevékenység három nagy munkakörre oszlik: a gazdasági, az ipari (műszaki) és a kereskedelmi (értékesítési) munkakörre. Ennek nemesak az igazgatási szervezésben kell kifejezésre jutnia a megfelelő osztályok felállításával, hanem a könyvelésben is. Csak így lehet megállapítani azt, hogy az elért nyereségben milyen értékű része volt a gazdasági, az ipari (fűrész stb.) és a kereskedelmi tevékenységet kifejtő munkakörnek.

8. Könyvelési eljárásunk részletes kidolgozásánál figyelembe ajánlom, hogy a statisztikai részt el kell különíteni a könyveléstől, nehogy a tulságos aprólékosság az áttekintés rovására essék. A részletezés ne a főkönyvben, hanem segédkönyvekben történjék. Pl. a bérszámlának munkanemek szerint való részletezése így tartható nyilván.

9. Kívánatos, hogy minden erdőigazgatóság bekapcsolassék a postatakarékpénztár és esetleg a m. kir. állami jegyintézet csekk- és clearing-forgalmába, mert ezzel a pénzkeze-

lést lényegesen lehet egyszerűsíteni. Erről magáról kellene egy külön cikket írni; ennél fogva itt csupán csak megemlítem.

10. Az erdőértékszámítás tudománya megadja a módot annak meghatározására, hogy milyen értéket képvisel az a vagyon, amelyet az erdőhivatal kezel. Ennek a vagyonnak mint tőkének változását, növekedését, csökkenését elszámolni, nyilvántartani, ellenőrizni az erdészeti szám- és könyvvitel feladata. Ezt a feladatot ápolni, fejleszteni az erdészet a múltban meglehetősen elhanyagolta és átengedte azok művelésének, akik a feladatban csak számműveleti munkakört láttak és megelégedtek a számszerint és számszaki szempontból való tárgyalással.

Az újjászervezés alkalmából kötelessége az igazgatásnak arra törekednie, hogy ezeken kívül az erdőgazdasági eljárások, valamint az üzemi és üzleti tevékenységek bírálatának szempontja is érvényesíthessék.

Kötelességemnek tartottam, hogy a figyelmet felhívjam ezekre a körülményekre. Sok tanulás és még több tapasztalat útján jutottam el idáig, ahol már tisztán látom elmaradottságunkat. Az erdészet iránt érzett rajongó szeretetem kijelölte a fejlődés útját is. Vajha megértésre is találnék!
